

Unkenrufe - Zeit der Versöhnung

Frøernes kvækken

© Bo Torp Pedersen

Allerede i 1972 måtte Per Øhrgaard slå krøller på sig selv, da han karakteriserede forfatteren Günter Grass' rolle i offentligheden: 'Imponerende ved hans holdning er modet til at kompromittere sig i stedet for bare at få ret; begrænsningen er den selvtillid, som har gjort Grass mere etableret, end han formentlig selv bryder sig om' (Moderne tysk litteratur, side 121-122). Problemet Grass er ikke blevet mindre med årene.

Tvetydigheden gælder dog ikke blot hans rolle i offentligheden, men også hans litterære stil. Han er en storartet fortæller, men også som sådan ynder han at provokere og at kompromittere sig, frem for alt med grove, surreale symboler. I "Die Blechtrommel" (1959 – indforstået filmatiseret i 1979 af Volker Schlöndorff – vil de fleste utvivlsomt mene, at kunstgrebene fungerer, men de senere symbolske rotter og frø forstyrrede mange læsere på en mindre konstruktiv måde. Grass er stadig en god fortæller, efter min mening en alt for god fortæller til at benytte sig af knastørre, brechtsianske Verfremdungs-effekter, som skal 'bevidstgøre' os om kunstens illusion.

De symbolske frøer optræder i romanen "Unkenrufe" (1992), som nu også – med en vis forsinkelse – er blevet film: "Unkenrufe – Zeit der Versöhnung" i polakken Robert Glińskis instruktion. Man kan tolke frøerne og deres kvækken i denne historie som en slags uregerlig naturkraft, der bryder igennem de skiftende samfundssystemer, mennesker opbygger, dvs. den samme evigt samfundskritiske rolle, som kunstnere og forfattere ofte tildeles – især af dem selv! Symbolikken bliver nærmest komisk tydelig, når fortælleren lader en bil med Hitler selv køre en frø i smadder, men til gengæld sært trist og bizart i historien slutning, der fik undertegnede til at tænke på slutningen i James Bond-filmen "On Her Majesty's Secret Service" (1969), en association som den store kunstner fra Danzig næppe har forestillet sig.

Grass har aldrig sluppet sit fødested, Danzig eller Gdansk på polsk, og det er et fremragende motiv i fortællingerne om det moderne Europas genvordigheder. Filmen "Unkenrufe – Zeit der Versöhnung" kommer på et tidspunkt, hvor Murens fald allerede synes en fjern eufori – truet af en virkelighed med nye konflikter, som i virkeligheden er gammelkendte sociale og folkelige problemer. Et eksempel er de uforlignelige tvillinger, som i skrivende stund har sat sig på den politiske magt i Polen, præsident Lech Kaczyński og statsminister Jarosław Kaczyński, der sågar har en fortid som barnestjerner i polsk film: D'herrers udsagn har voldt tyske politikere og embedsmænd store kvaler med at holde pokerfjæset i disse tider, der ellers skulle være forsoningstider.

Ridserne i forsoningens lak er i filmen selv menneskenes glubske pengebegær og den globale kapitalisme, som både i det store og i det lille format truer med at fortære alt. "Unkenrufe – Zeit der Versöhnung" fremstiller et yderst underholdende galleri af personer: fra en gængs forretningsmand over en merkantilt tænkende præst og en 'driftig' servitrice til polske honoratiories med Eurotegn i øjnene. Meget betegnende overtager denne kreds, dette symbol på den moderne kapitalisme, den gode idé fra de gode mennesker.

Regina Ziegler Filmproduktion

Den gode idé er et begravelsesfirma, som skal gøre det muligt for tyskere, polakker og litauere at blive begravet i deres fødeland, selv om deres fødested ikke længere ligger i samme stat som dengang, de blev født. Ideen er god, fordi den gør noget for mennesker og deres sjælefred, og de to hovedpersoner er gode, fordi de er sådanne idealister. De to er den tyske kunsthistoriker Alexander Reschke, som kommer til Gdansk, hans barndomsby, for at finde nogle særegne gamle kister med erotiske ornamentter. I Gdansk vækkes ikke blot barndomsminderne om nazismen, men også kærlighed og erotik, da han møder den polsk-litauiske kvinde Aleksandra Piatkowska, der restaurerer gamle skulpturer, og hvis barndomsminder præges af stalinismen.

De passer for hinanden, overtydeligt pointeret i deres navne og parallellen nazisme/stalinisme, men det lykkes filmen – i særdeleshed takket være de rutinerede skuespillere i rollerne – at gøre dem til levende, bevægende mennesker, som enhver af os vil ønske alt godt, og så går det så skidt. Det går galt på flere planer: en frø for meget, en brechtiansk desillusion, en grimasse der skal passe til Grass' tvetydige profil...? Under alle omstændigheder en underholdende film, der ikke lader tilskuerne uberørt.

Filmfakta

Tyskland/Polen 2005 - Instr.: Robert Gliński - Manus: Klaus Richter, Cezary Harasimowicz, Pawel Huelle efter romanen fra 1992 af Günter Grass - Medv.: Krystyna Janda (Aleksandra Piatkowska), Matthias Habich (Alexander Reschke), Dorothea Walda (Erna Brakup, gammel kone), Bhasker Patel (Chatterjee, cykeltaxafører), Udo Samel (Vielbrand), Marek Kondrat (Marczak), Mareike Carrière (Johanna Dettlaff), Joachim Król (Karau), Zbigniew Zamachowski (pastor Bieronski), Aleksandra Kisio (Iwonka, servitrice), Meret Becker (Sophia), Iza Januszkó (Aleksandra som barn), Jolanta Dapkunaite (Aleksandras mor), Arunas Sakalauskas (Aleksandras far), Justus Kranz (Alexander som barn), Anne Kasprik (Alexanders mor), Krzysztof Matuszewski (Alexanders far), Uwe Rohde (Olaf), Helene Grass (Grethe), Grzegorz Wolf (Adolf Hitler) - 98 min. - Ingen dansk premiere

Links

<http://www.cinefacts.de/Filme/Unkenrufe.20156#Kritik>

<http://www.filmzentrale.com/rezis/unkenruefs.htm>

<http://www.schnitt.de/202,2802,01.html>